

Euroopa Liidu õiguse mõju Eesti haldusorganisatsioonile

Dr. iur. Ivo Pilving

Riigikohtunik, Tartu Ülikooli haldusõiguse dotsent

1. EL aluslepingutega seoses tuleb Eesti haldusorganisatsiooni arendamisel arvestada ennekõike liidu õiguse efektiivse elluviimise põhimõttega ning kohustusega teha lojaalset koostööd liidu institutsioonide ja teiste riikidega. Kui liidu õigus ei sisalda täpsemaid ettekirjutusi, on liikmesriik oma haldusaparaadi korraldamisel autonoomne isegi EL õigust ellu viies.

2. EL seadusandlikku pädevusse kuuluvates poliitikavaldkondades võib liit teha liikmesriikidele nende haldusorganisatsiooni puudutavaid ettekirjutusi, kui see on vajalik efektiivsuse ja koostöö tagamiseks. Sekundaarõiguses on sellega seoses vaadaldavad kaks peamist suunda:

- õhuke riik ja siseturu edendamine – see sunnib riike haldusülesandeid privatiseerima, reguleerima teenuseid sõltumatute asutuste poolt, looma ettevõtluseks mugavamaid tingimusi (teenuste direktiiv, andmekaitse raammääruse eelnõu, võrgustike reguleerimine, riigiabi ja riigihanke reegldi);

- asutuste horisontaalne ja vertikaalne koostöö Euroopa haldusruumis piiriülese mõjuga asjades – võrgustikud, infosüsteemid, kompleksmenetlused.

3. Eestis tuleb üle vaadata asutuste staatus, mis liidu õigusaktide järgi peaks olema „sõltumatud“ või „täielikult sõltumatud“. Selleks tuleb revideerida asutuste juhtide ametisse nimetamise korda ja teenistuslikku järelevalvet. Tugevdada tuleb parlamentaarset kontrolli.

4. Olulisi piiranguid avalike ülesannete täitmise vormide vahel valimiseks seavad EL riigihanke- ja riigiabi normid. Kohtupraktika ja uued riigihangete direktiivid seavad rangeid tingimusi nii sisetehingutele, avalik õiguslike isikute koostööle kui ka avaliku ja erasektori koostööle. Hankeõigus ei kohusta iseenesest avalikku sektorit avalike ülesannete täitmist erasektorile üle andma. Hankeõiguse põhimõtteid tuleb järgida alles siis, kui põhimõtteline otsus ülesande üleandmise või erasektori kaasamise kohta on langetatud.

5. Andmekaitse raammääruse eelnõu näeb ette piiriülese ühtsete kontaktpunktide süsteemi lähtudes andmete töötleja peamisest tegevuskohast. See lihtsustab äriühingu asjaajamist järelevalveasutustega, kuid võib ebaproportsionaalselt raskendada andmesubjektil enda õiguste kaitsmist.

6. Halduskoostöö ning riikide ja liidu haldusasutuste tihe kommunikatsioon on EL eesmärkide efektiivsuseks saavutamiseks vältimatult vajalik. Koostöö tekitab aga praktilisi ja õiguslikke raskusi, eriti seoses läbipaistvuse, vastutuse ja õiguskaitsega. Iga üksus, mis teeb isiku õigusi mõjutavaid otsuseid, peab olema üheselt kvalifitseeritav kas liikmesriigi või liidu haldusorganina. Kompleksetes haldusmenetlustes peab olema selgelt eristatav, kas osaotsus on tehtud liikmesriigi või liidu asutuse poolt.